

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrto leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. januarja 1898.

Politiški oddelek.

Sprava na Kranjskem.

Odkar je katoliško-narodna stranka ponudila narodni stranki spravo, piše se o tej stvari po slovenskih časopisih jako mnogo, morda celo preveč, piše se za spravo in piše se proti spravi, oglašajo se streberji in tudi poklicani ljudje, a kar je celo akcijo, katera še ni prišla čez prva posvetovanja, posebno otežilo in znatno oškodilo, je bilo malo taktno vmešavanje zunajkranjskih listov v to delikatno vprašanje, katero se da ugodno in srečno dognati samo previdnim, pametnim, resnih politikov dostojnim postopanjem.

Sprava bi se bila morda že dosegla, da ni vsa akcija prišla popolnoma nepričakovano in da je katoliška narodna stranka svojo ponudbo precizno formulovala. Formulacija pogojev spravi in zjedinenja obeh narodnih strank je največja težava in zato morajo vsi resni rodoljubi biti drž. poslancu dr. Ferjančiču hvaležni, da se je lotil tega dela. Posl. dr. Ferjančič je obelodanil daljši članek, v katerem je mej drugim zapisal tudi to-le:

Državni poslanci kranjski so izrazili željo po spravi. Istotako so storili odposlanci obeh deželnozborskih klubov. Soditi moramo, da cela katoliško narodna stranka soglašala s postopanjem in izjavami svojih voditeljev. To je za pogajanje važna okolnost. Pri narodni stranki so težave, pri katoliško-narodni jih ni. Jedna težava pri občinstvu narodne stranke je ta, da katoliško-narodna stranka morda zato tako hrepeni po spravi, ker je v deželnem zboru, vzlic svoji numerični večini, proti narodni stranki brez odločilnega upliva. V tem oziru je treba znati sledeče. Katoliško narodna stranka ne želi samo kakega zblizenja obeh klubov, ona marveč hoče spojenje v jeden klub. Da ni za majoriziranje v tem jedinstvenem klubu, hoče dokazati s tem, da sprejme za načelnika skupnemu klubu, kogar koli imenuje narodni klub. Pomislek na narodni strani je s tem precej oslabilen. Če se vpošteva vpliv

klubovega načelnika z reprezentacijo kluba na zunaj in na klubovo postopanje sploh, vrhu tega pa še to, da bodo v klubovih razpravah veljavo imeli razlogi in ne slepo strankarsko stališče, bi bilo poslancem narodne stranke precej olajšano stališče v skupnem klubu.

Drugi pomislek tiči nekoliko globeje in je težavnejša ga izpodbiti. Narodno stranko skrbi, da bi bilo mogoče, da se katoliško-narodna stranka združi z Nemci, kakor je to že bilo, če se narodna stranka od njih odloči. Da bi se to precej zgodilo, na to nikdo ne misli, — ali kako se zavarovati, da se to sploh in kadarsibodi ne zgodi? To je gotovo, da so po združenju Slovencev, Nemci v stran postavljeni in gotovo, da si bodo le-ti vedno prizadevali, združiti se z jedno ali drugo narodnih strank, samo da pridejo zopet do veljave. Proti tej eventualiteti pač ni drugega jamstva, kakor formalna, s podpisi vseh poslancev podkrepljena zaveza, seveda najprej za dobo mandata, da se zvezi z Nemci odrečejo. Dalje, da slovenski poslanci, če se ne zjedinijo v kakem vprašanju, to vprašanje nerešene pusté, ter da ne sme s tem nezadovoljni del poslancev, če prav bi bil v večini, s pomočjo Nemcev istega vprašanja dognati.

To sta poglavitna pomisleka narodne stranke proti spravi, katero pa narodna stranke ravno tako želi, kakor katoliško-narodna, ker glede tega uvažuje vse one silne in predobro znane okoliščine, iz katerih je nujno želeli sprave.

Ker ne dvomim o dobrih namenih katoliško-narodno stranke in tudi ona ne sme dvomiti o pošteni namenih narodne stranke, se sme pričakovati, da katoliška narodna stranka stori vse, da se odpravijo pomisliki narodne stranke. Glede prvega pomislika nastopila je katoliška narodna stranka s hvalevredno ponudbo, — glede drugega se morda uvaži moj nasvet, ali se pa prinese kak boljši

Kakšno pa naj bode zblizenje? Jaz sem vedno mislil, da se za sedaj in osobito za letošnje zasedanje deželnega zbora ne dá več doseči, kakor zblizenje obeh klubov, da pa za sedaj dva kluba ostaneta. Dva kluba sta tudi je-

dnostavna konsekvence dveh strank. Povsod je tako, da ima vsaka stranka svoj klub, in kako naj bi bilo pri nas drugače. Kdor misli na jeden klub, mora misliti tudi na jedno stranko, da pa to, vsaj sedaj, na Kranjskem ni mogoče, mi gotovo pritrudi vsakdo. Jaz toraj računam z dvema strankama in tu me vodi misel, da je mej obema strankama treba premnogo poravnati in izravnati, preden je misliti na tesnejo zvezo t. j. združenje v jeden klub. Toda katoliško-narodna stranka odločno želi skupen klub in ponuja v klubu predsedstvo narodni stranki, da javnost prepriča, da noče porabljeni svoje numerične večine v klubu.

Po mojem mnenju bi bil pogoj združenju v jeden klub spojenje obeh strank v jedno, to bi dajalo skupnem klubu trajnost. Če se hoče doseči stalnost v slovenskih političnih razmerah na Kranjskem in odstraniti kvarni boj, mora se težiti po tem, da postanemo jedna stranka. Ker pa to sedaj in najbrže še dolgo ni mogoče, tudi skupen klub ni mogoč. To je dosledno pravilo — vendar ima vsako pravilo tudi izjemo, in morda je mogoča taka izjema na Kranjskem. Poglejmo si imeni strank. Narodni moment je obema skupen, katolištvo naglašuje posebej samo jedna stranka. Če se katoliško-narodni stranki prepusti, da v posebni meri goji katolištvo, da se pa stranki združita v vsem, kar se umeva pod narodnostjo, — narodno-politična, narodno-kulturna vprašanja, gmotna povzdiga naroda itd. — tedaj imamo lahko dve stranki in vendar jeden klub.

Jedinstven klub brez dvojbe ne more biti stalen, če se v njem nahajajo člani, kateri pripadajo različnim strankam, ki hočejo delovati v prilog svoji stranki in na kvar drugi tudi v takih stvareh, katere so klubu skupne. To bi se pa tudi ne smelo dopustiti pristašem obeh strank na deželi. Tu se mi je dotakniti najprej rane na narodnem telesu na Kranjskem, katere izvenkranjski Slovenci ali ne poznajo, ali ne uvažujejo. Boj na gospodarskem polju vrši se na Kranjskem v najzopernejših oblikah. Tipična nam je v tem oziru Notranjska. Tu je imela narodna stranka največjo zaslombo, tu je primerno mnogo narodnega razumništva. Da le to razorožijo, ustanovile so se v istih trgih, oziroma vaseh poleg narodnih, še katoliško-narodne posojilnice. Da se narodno trgovstvo ukroti, osnovala so se in se snujejo konzumna društva. Druge posojilnice v istih trgih in vaseh, poleg že obstoječih, se obsojajo same po sebi in so naravnost v gospodarskem oziru nevarne. Ti zadržki sprave se morajo odstraniti oziroma delovanje v ti smeri ustaviti. Tako delovanje, če se nadeljuje, bi provzročalo vedni nemir in bi pogubno uplivalo na solidarno postopanje združenih poslancev. Dalje, pristaši strank, jedne kakor druge, morali bi se odpovedati temu, da ponižujejo drugo stranko na korist svoji, v skupnih stvareh bi ravno ne smelo biti nikakega strankarstva, in poslanci pri svojih nastopih pred volilci bi se morali osobiti čuvati, da ne delajo zdražbe v tem oziru. Politika v cerkvi — koliko se je v tem oziru grešilo! — mora prenehati. V cerkvi naj

marveč katoliško-narodna stranka goji katoliški del svojega programa. Pri volitvah v vsakoršne zastope morale bi izginiti stranke in morale bi se uvaževati v javnem življenju zmožnost in delavnost, ne pa strankarska korist, — kakor se je točno izreklo v resoluciji na postojinskem shodu. — Kar pa je največje važnosti, sedaj bi se že morale stranke zvezati, da hočejo odslej sporazumno postavljati kandidate in jih voliti osobito v deželni in državni zbor. Če se to ne dogovori, bode razdor mej volilci permanenten in tem intenzivnejši, čem bliže bi bile volitve — in kako si je pod takimi razmerami mogoče misliti trajen skupen klub? — Ob kratkem rečeno v stvareh, katere bi si postavil klub v svoj program, prenehati bi morali stranki in nastati morala bi samo jedna stranka.

Omenil sem samo nekaterih stvari, ki bi se morale kar čez noč spremeniti, se kar odpraviti, da bi bilo upati, da se oživetvori skupen klub, kateri bi zajedno imel v sebi poročstvo trajnosti. Če se to vse zgodi, ne dvomim, — da narodna stranka z obema rokama seže po skupnem klubu.

Mi se s temi izvajanja dr. Ferjančiča v bistvu strinjamo, četudi ne soglašamo z vsako njegovo besedo. Zdi se nam, da jena tej podlagi kakor jo je precizoval dr. Ferjančič, lahko doseči spravo. Ako katoliško-narodna stranka sprejme pogoje, kateri so za obe stranki sprejemljiva in za obe jednako ugodni ali neugodni, potem imamo lahko že čez teden dnij jedinstven klub.

Politični pregled.

Položaj. — Pri čem smo? Še vedno ni odgovora na to vprašanje, še vedno ne ve nihče povedati, kako se razmere razvijejo, pač pa prodira čedalje bolj prepričanje, da minister-ski predsednik baron Gautsch ni kot nalogi, katero mu je rešiti. Da doseže spravo mej Čehi in Nemci je spravno akcijo prenesel v deželne zbore, a doslej ni dosegel nobenega uspeha, kajti do sprave je sedaj še vedno pot ravno tako dolga, kakor je bila ob odstopu grofa Badenija, razloček je le ta, da ima baron Gautsch sedaj že mnogo več nasprotnikov in mnogo manj prijateljev, kakor jih je imel ob prevzetju ministerstva.

Štajerski dež. zbor. — Nemški nacionalsci so v tem dež zboru najbolje pokazali svojo nestrpnost. Pri volitvi v posamične odseke niso volili v noben odsek nobenega pristaša nemške katoliške ljudske stranke, kateri je tudi drž. poslanec, vsled česar so tudi vsi izvoljeni člani te stranke izstopili iz odsekov, v katere jih je poslala njih stranka. Še sijajnejše se je pokazala nemška nestrpnost v dež. zboru štajerskem ko je dr. Dečko podal neko interpelacijo v slovenskem jeziku. Nemci so začeli na vse možne načine razgrajati in razzajati in so zahtevali, naj dr. Dečko v nemškem jeziku interpelira Glavar Attems je tem kričačem ugodil in je odredil, da se mora interpelacija prečitati v nemškem jeziku.

Koroški dež. zbor. — Nemci so kakor v češkem, moravskem, tirolskem, dolenje in gorenje avstrijskem, štajerskem in solnograškem dež. zboru tako tudi v koroškem stavili predlog, naj se razveljavijo jezikovne naredbe. Pri volitvi v odseke so izmed slovenskih poslancev samo Murija volila v dva neznatna odseka, Einspielerja in Grafenauerja pa popolnoma prezrli. V najvažnejših odsekih nimajo Slovenci nobenega zagovornika svojih zahtev.